

SYSTÉM FINANČNÍ PODPORY EVVO

Výtah z projektu

Materiál představuje klíčové závěry projektu „Návrhu systému podpory dlouhodobých nadregionálních služeb EVVO z Národního programu Životní prostředí“, jehož cílem byla analýza stavu financování EVVO v ČR a návrh optimálních řešení dlouhodobého systémového financování klíčových služeb v oblasti EVVO z dotačních prostředků státu.

Datum zpracování: 18. 7. 2020

Zpracovatel: SSEV Pavučina, z. s.

- *Současná podpora ekologických výukových programů pro školy z programu „Národní síť EVVO“ zajistí nabídku programů pro **max. 3 %** z žáků z celé ČR.*
- *Pro ovlivnění **20 % škol** v ČR dlouhodobými EVVO projekty a programy typu „Pilíře EVVO“ by bylo zapotřebí roční alokace **30 mil. Kč**.*

Co jsou to služby EVVO?

Systémové služby EVVO by měly probíhat jako „státní objednávka“, tedy se státní finanční podporou. Jedná se o dlouhodobé služby (především školní programy, ale i vzdělávací a osvětové programy a projekty pro další cílové skupiny) zajišťované poskytovateli EVVO, které by měly být klíčovou formou a cílem plnění Státního programu EVVO, zejména ve vazbě na vysokou kvalitu těchto služeb.

Jaké mají služby EVVO efekt na žáky?

Efektivitu programů EVVO ovlivňují především postupy jejich tvorby a realizace (sestavení logického modelu programu, formulace cílů, využívání ověřených modelů učení apod.)^[1]. Řada dlouhodobých služeb EVVO je dnes evaluována a na úrovni jednotlivých služeb (programů) existuje evidence o jejich pozitivních dopadech na sledované environmentální kompetence:

Výzkumy například doložily pozitivní dopad programu „Ekoškola“ na **chování žáků k životnímu prostředí (častěji třídí odpad, účastní se akcí pro přírodu)**, na jejich **přesvědčení, že mohou svým chováním ovlivnit stav životního prostředí** či na jejich **povědomí o tom, co mohou pro životní prostředí sami dělat**^[2] a **schopnost lépe se rozhodovat při ekologizaci domácnosti**^[3]. U programu „Škola pro udržitelný život“ byl zjištěn pozitivní vliv na **interpersonální kompetence žáků, atmosféru ve školách, sebedůvěru učitelů v účinnost svého působení v EVVO a vnímání důležitosti spolupráce škol a místní samosprávy**^[4]. U programu „GLOBE“ byl zjištěn pozitivní vliv na **badatelské dovednosti žáků**^[5]. Další efekty byly zjištěny i u jiných dlouhodobých programů^{[6][7]}.

V současné době je dokončována výzkumná zpráva z průzkumu ekogramotnosti v rámci TAČR vzniklá ve spolupráci s Českou školní inspekcí, která na velkém vzorku žáků 8. ročníků ukazuje **statisticky významný dopad dlouhodobých služeb („ekoklubů“ v rámci dlouhodobých programů, pobytových programů, dlouhodobé zájmové činnosti) na environmentální chování, postoje i přesvědčení žáků.**

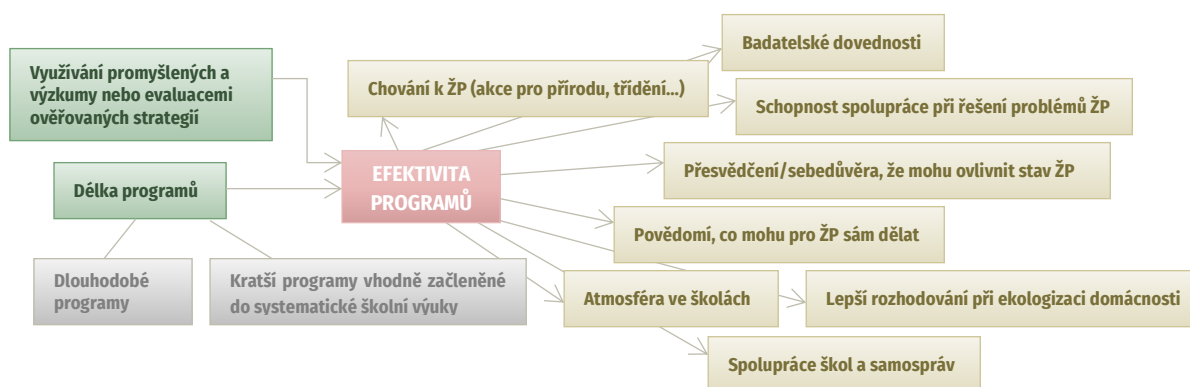
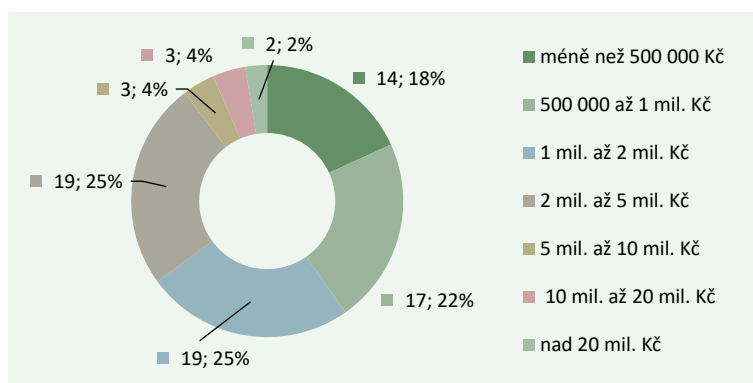

Schéma 1: Faktory ovlivňující efektivitu programů

Z výzkumů zaměřujících se na efektivitu environmentální výchovy rovněž vyplývá, že účinnost programů ovlivňuje **délka trvání** – výrazněji tam kde přesahuje několik hodin^[8] – u cyklů programů, pobytových programů, dlouhodobých projektů apod. Kratší programy mají význam zejména, pokud jsou smysluplně integrovány do širšího kontextu vzdělávání ve škole.

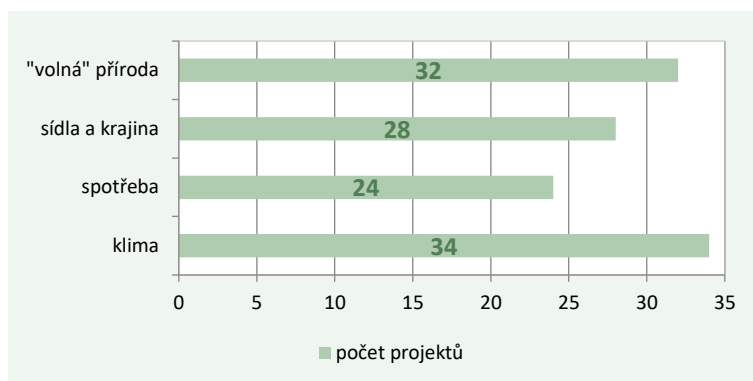
Poskytovatelé EVO v ČR a hlavní zaměření jejich EVO služeb

- Na území České republiky existuje poměrně rozsáhlá síť stabilních (dlouhodobě pracujících) organizací, které poskytují EVO služby školám i veřejnosti, ale disponují omezenými finančními a tudíž i personálními kapacitami.
- Roční náklady naprosté většiny (90 %) organizací nepřesahují 5 mil. Kč. Jen menší část organizací v současné době realizuje (a má kapacitu realizovat) větší dlouhodobé nadregionální projekty.

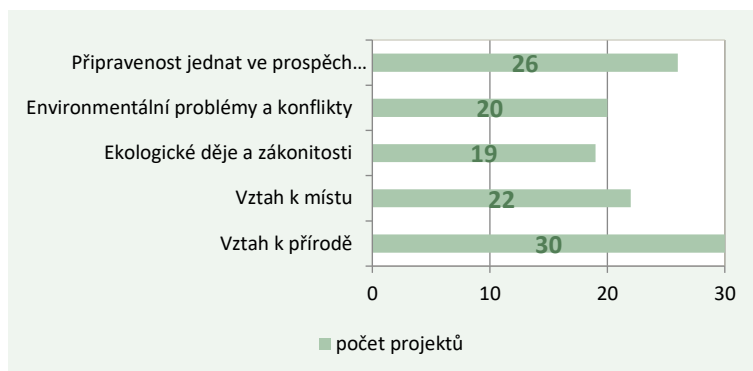

Graf 1: Průměrné roční náklady na EVO služby v ekocentrech

- Cíle a témata definovaná Státním programem EVO jsou v nabídce programů a služeb realizátorů EVO pokryty vyrovnaně.

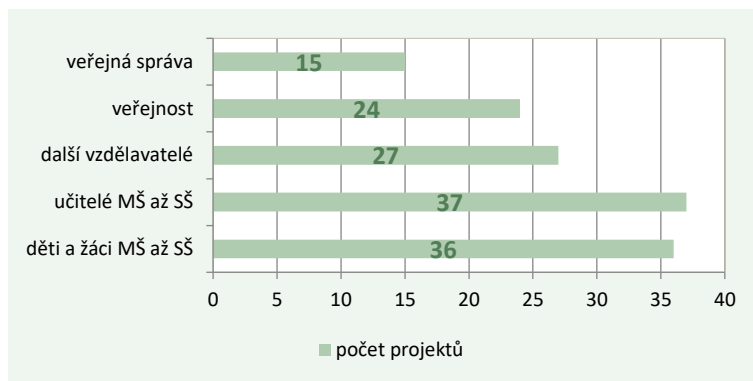

Graf 2: Tematické zaměření projektů poskytovatelů služeb EVO

Graf 3: Pokrytí hlavních cílů EVO dle SP EVO

- Poskytované programy a projekty pokrývají různé cílové skupiny, přičemž největší tvoří děti, žáci a učitelé.

Graf 4: Cílové skupiny projektů EVVO

Které projekty poskytovatelů EVVO můžeme řadit mezi systémové služby EVVO, tj. klíčové pro plnění Státního programu EVVO¹?

- **Pilíře EVVO** – jedná se o ucelené dlouhodobé vzdělávací programy se zřejmou, dostatečně početnou a významnou cílovou skupinou a s jasně popsáním postupem práce, jehož téma je dostatečně široké a významné, kombinují různé metody práce (přímý kontakt s cílovou skupinou, tvorba metodických materiálů, konzultační, metodická a mentorská podpora aktivit cílové skupiny), mají za sebou víceletou historii, byly evaluovány, jsou realizovány ve větším množství krajů, jejich realizátor působí v EVVO více let a má stabilní personální a finanční zázemí. Jen cca **10 % organizací** má kapacitu realizovat takové projekty.
- **Ostatní systémové služby EVVO** – jedná se zejména o:
- dostatečné a pokud možno rovnoměrné **pokrytí území ČR ekologickými výukovými programy** (denními a pobytovými);
  - **opakující se nadregionální vzdělávací akce;**
  - **inovativní a komunikační (osvětové a poradenské) projekty nadregionálního významu.**

Téměř všichni **existující poskytovatelé EVVO** nabízejí právě některou z těchto služeb.

K jak velkému množství žáků v ČR se dostanou systémové služby EVVO za současných finančních podmínek?

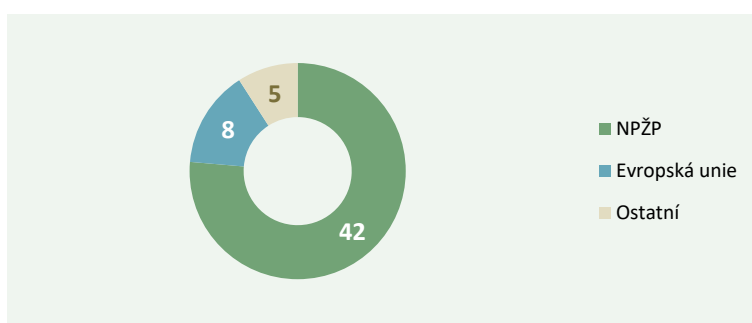
- Současná podpora ekologických výukových programů pro školy z programu „*Národní síť EVVO*“ (tedy 15 mil. Kč na 2 roky) představuje nabídku programů pro **max. 3 %** z populace dětí a mládeže. Zajištění pobytových výukových programů **alespoň pro 5 % škol** (nikoli však žáků) by znamenalo minimálně **o 5 mil. Kč vyšší alokaci**.

¹ **Systémové služby EVVO** by měly probíhat jako „státní objednávka“, tedy se státní finanční podporou. Jedná se o dlouhodobé služby EVVO zajišťované poskytovateli EVVO, které by měly být základním pilířem plnění Státního programu EVVO, zejména ve vazbě na vysokou kvalitu těchto služeb.

- Pro ovlivnění **20 % škol v ČR** dlouhodobými projekty typu Pilíře EVVO by bylo zapotřebí podporovat průběžně 10 projektů s průměrným rozpočtem 3 mil. Kč ročně – tedy alokací **30 mil. Kč ročně**. (Více viz schéma na konci přehledu).

Jaké zdroje jsou zásadní pro zajištění systémových služeb EVVO?

- **NPŽP** je jediným dostatečně kapacitním stabilním zdrojem pro financování dlouhodobých nadregionálních projektů. Stabilními zdroji jsou i **Dotační program MŽP** a **Dotační programy krajů**, ty ale svým objemem (MŽP) a územním vymezením (kraje) nemohou zajistit podporu dlouhodobých nadregionálních služeb typu Pilíře EVVO či Národní síť EVVO. Doplnkovými (nestabilními) zdroji jsou Evropské fondy, jiné zahraniční fondy, podpora jiných ministerstev, podpora obcí a soukromé zdroje, včetně různých nadací.

Graf 5: Počet projektů dle zdroje financování

Proč nelze opírat zajištění systémových služeb EVVO o zdroje z MŠMT, z úrovně krajů a dalších?

- Oproti NPŽP má každý z těchto zdrojů jedno nebo více z následujících omezení:

Dočasnost či nestabilitnost – omezení zdroje na několik let (výzvy z Evropských a jiných podobných mezinárodních fondů, Operačních programů – např. OP VVV, některé nadační výzvy). Také velké množství krajů v reakci na koronakrizi zrušilo nebo zredukovalo podporu EVVO služeb v krajích.

Řádově nižší finanční částky přidělitelné a přidělované na jeden projekt (podpory MŽP, jiných ministerstev, krajů, nadací).

Tematická omezení či zaměření týkající se jen okrajově či doplňkově EVVO (jiná ministerstva, tematické Operační programy).

Jaký komplet výzev NPŽP by zajišťoval efektivní podporu systémových služeb EVVO?

- **1. výzva (nesoutěžní): Národní síť EVVO**

- Kategorie: Výukové programy (denní a pobytové) – **existuje**.
- Kategorie: Vzdělávání učitelů (opakované akce) – **nově samostatně** vyčleněná z Pilířů EVVO.

→ **2. výzva (nesoutěžní): Pilíře EVVO** – tedy dlouhodobé nadregionální vzdělávací programy EVVO – **úprava existující výzvy**, zejména stanovením sady kvantitativních kritérií ověřitelných administrátorem a kvalitativních kritérií vyhodnocovaných hodnotiteli²

→ **3. výzva (soutěžní): Inovace a komunikace v EVVO**

- a) Kategorie: Velké inovativní projekty nadregionálního významu – **nově samostatně** vyčleněná z Pilířů EVVO.
- b) Kategorie: Dlouhodobé nadregionální osvětové, informační a poradenské programy – **nově samostatně** vyčleněná z Pilířů EVVO.

Minimální a optimální alokace na zajištění kompletu výzev NPŽP na podporu systémových služeb EVVO.

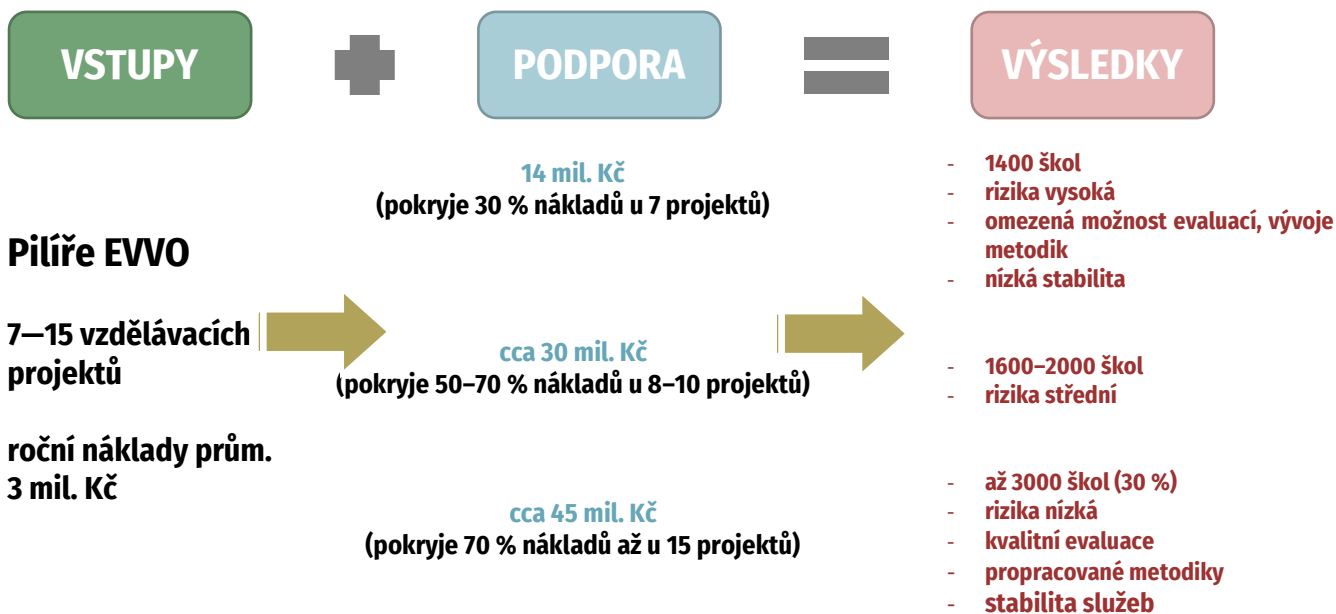
→ Minimální alokace odpovídá současné (a nově přerozdělené) alokaci na EVVO výzvy v NPŽP (Pilíře EVVO a Národní síť EVVO), a to je 55 mil. Kč ve dvouletém období, tedy **27,5 mil. Kč ročně**.

→ Optimální alokace odpovídá 130 mil. Kč ve dvouletém období, tedy **65 mil. Kč ročně**.

Typ výzvy:		Současná alokace (mil. Kč)	Návrh minimální alokace (mil. Kč)	Návrh optimální alokace (mil. Kč)	Hlavní přínosy optimální alokace
Národní síť EVVO nesoutěžní	Výukové programy pro žáky	15	15	30	Zvýšení dostupnosti programů EVVO pro žáky na cca dvojnásobek – přiblížení se dopadu na 10 % žáků.
	Vzdělávání učitelů (opakované vzdělávací akce)		8	15	Stabilizace systematického vzdělávání pedagogů a dalších učitelů v EVVO díky rozšíření o cca 1/3 a zvýšení míry podpory na cca 70 % nákladů.
Pilíře EVVO nesoutěžní	Dlouhodobé nadregionální vzdělávací programy EVVO		14	45	Zvýšení šíře dopadu na cca 20–30 % škol v ČR a míry podpory na 60–70 % nákladů.
Inovace a komunikace v EVVO soutěžní	Dlouhodobé nadregionální osvětové, informační a poradenské programy	40	6	15	Zvýšení počtu a kvality dlouhodobých nadregionálních osvětových, informačních a poradenských služeb, míra podpory cca 60–70% nákladů.
	Velké inovativní projekty nadregionálního významu		12	25	Zvýšení inovačního potenciálu v EVVO, míra podpory cca 60–70 % nákladů.
Celkem z NPŽP ve dvouleté periodě		55	55	130	

² Sada kritérií: kapacita poskytovatele (personální, finanční); územní působnost/počet krajů; „historie“ programu; nároky na předchozí evaluace; nároky na formy práce (přímá práce s cílovou skupinou s jasnou metodikou práce a metodickou podporou cílové skupiny); nároky na šíři a význam tématu a cílové skupiny.

Přínosy a rizika při různých variantách podpory na příkladu výzvy Pilíře EVVO

Literatura

- [1] ČINČERA, Jan a Jan KRAJHANZL (2013). Eco-Schools: What factors influence pupils' action competence for pro-environmental behavior? *Journal of Cleaner Production*, 61, 117-121. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jclepro.2013.06.030>.
- [2] ČINČERA, Jan. (2008). Evaluace programu Ekoškola. *Envigogika: Charles University E-journal for Environmental Education*, 3(2). Retrieved from http://envigogika.cuni.cz/index.php/Envigogika/article/view/30/pdf_30.
- [3] ČINČERA, Jan a Jan KRAJHANZL (2013). Eco-Schools: What factors influence pupils' action competence for pro-environmental behavior? *Journal of Cleaner Production*, 61, 117-121. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jclepro.2013.06.030>.
- [4] ČINČERA, Jan, Barbora VALEŠOVÁ, Šárka KŘEPELKOVÁ, Petra ŠIMONOVÁ a Roman KROUFEK (2019): Place-based education from three perspectives, *Environmental Education Research*. Volume 25, 2019 – Issue 10: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13504622.2019.1651826?journalCode=ceer20>
- [5] SMOLÁKOVÁ, Nikoleta, Juraj ŠVAJDA, Samuel KORÓNY a Jan ČINČERA (2016). The Benefit of the GLOBE program for the Development of Inquiry Competence in the Czech and Slovak Contexts, *International Journal of Science and Environmental Education*, 11(16), 9507–9519.
- [6] ŠIMONOVÁ, Petra, Jan ČINČERA, Roman KROUFEK, Šárka KŘEPELKOVÁ a Andreas HADJICHAMBIS (2019). Active Citizens: Evaluation of a Community-Based Education Program. *Sustainability*, 11(3), 663, 1-10. doi:10.3390/su11030663
- [7] ČINČERA, Jan a Petra ŠIMONOVÁ (2017). „I am not a big man“: Evaluation of the issue investigation program. *Applied Environmental Education & Communication*, 16(2), 84-92.
- [8] ZELEZNY, Lynnette C. (1999) Educational Interventions That Improve Environmental Behaviors: A Meta-Analysis. *The Journal of Environmental Education* [online]. 31(1), 5-14 [cit. 2020-08-10]. DOI: 10.1080/00958969909598627. ISSN 0095-8964. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00958969909598627>